

Izvirni znanstveni članek / Original scientific article

Odnos in stališča medicinskih sester do raziskovanja v klinični praksi zdravstvene nege: kvantitativna opisna raziskava

Nurses' perspective and attitudes towards research in nursing clinical practice: A quantitative descriptive study

Jaka Zaluberšek*, Sabina Ličen^{1, *}

Ključne besede: zaposleni; raziskovanje; znanost; metodologija

Key words: staff; research; science; methodology

¹ Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju, Katedra za zdravstveno nego, Polje 42, 6310 Izola, Slovenija

* Korespondenčni avtor / Corresponding author: jakazalubersek@gmail.com

Članek je nastal na osnovi magistrskega dela Jake Zaluberška *Stališča in odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi* (2020).

IZVLEČEK

Uvod: Vključevanje v znanstveno-raziskovalne dejavnosti v zdravstveni negi predstavlja pomemben prispevek k razvoju stroke. Namen raziskave je bil ugotoviti stališča in odnos anketirancev do raziskovanja v kliničnem okolju.

Metode: Uporabljena je bila kvantitativna, opisna in eksplorativna neeksperimentalna metoda empiričnega raziskovanja. Anketiranje je potekalo na priložnostnem vzorcu 104 oseb, zaposlenih v zdravstveni negi. Podatki so bili zbrani s pomočjo spletnega vprašalnika, pripravljenega na podlagi pregleda literature. Pri statistični metodi sta uporabljeni deskriptivna statistika (frekvenca, minimum, maksimum, povprečje in standardni odklon) ter interferenčna statistika (linearna regresija, hi-kvadrat test, Mann-Whitneyev U-test, Kruskal-Wallisov test).

Rezultati: Anketiranci izkazujejo pozitivna stališča in odnos do raziskovanja ($\bar{x} = 3,44$, $s = 0,411$). Na slednja statistično značilno pozitivno vpliva naklonjenost delovnega okolja ($R^2 = 0,337$, $p < 0,001$), izzivi in ovire, s katerimi se srečujejo pri raziskovanju, pa na njihova stališča in odnos ne vplivajo ($R^2 = 0,000$, $p = 0,932$).

Diskusija in zaključek: V literaturi se kaže pozitiven odnos anketirancev do raziskovanja, vendar se opozarja na številne ovire za raziskovalno delo. Pomembno je, da se medicinske sestre zavedajo pomembnosti uporabe rezultatov raziskovanja v procesu dela, kajti le tako bodo raziskovanja služila svojemu namenu in imela večjo vrednost.

ABSTRACT

Introduction: The involvement and use of scientific research in nursing represents an important contribution to the development of the profession. The purpose of this study was to determine nurses' attitudes towards research in clinical practice.

Methods: Non-experimental quantitative descriptive and explorative empirical research method was used. The survey was administered to a convenience sample of 104 nurses employed in a clinical setting. Data were collected using an online questionnaire based on a literature review. Descriptive statistics (frequency, minimum, maximum, average and standard deviation) and interference statistics (linear regression, chi-square test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test) were used as part of the statistical methods.

Results: The respondents showed mostly positive attitudes towards research in clinical practice ($\bar{x} = 3.44$, $s = 0.411$). Respondents' attitudes towards research are statistically significantly positively influenced by positive work environment for research ($R^2 = 0.337$, $p < 0.001$) and the fact that the challenges and barriers that nurses face in research do not influence their attitudes towards research ($R^2 = 0.000$, $p = <0.932$).

Discussion and conclusion: The literature shows positive attitudes of respondents towards research, but indicates a number of barriers to research. It is important that nurses are aware of the importance of using research findings in the work process, as this is the only way research will serve its purpose and gain value.

Uvod

Raziskovalno delo je eden od temeljev za razvoj stroke, zato je pomembno, da si zaposleni v zdravstveni negi kot najštevilčnejša poklicna skupina v zdravstvu prizadevamo za dosledno implementacijo ne le teoretičnega znanja, ampak tudi na dognanj, utemeljenih na dokazih, v klinično prakso (Grbec, 2012). Praksa zdravstvene nege mora temeljiti na dokazih in biti usmerjena v intervencije, utemeljene na znanstvenih dognanjih. Pacienti morajo prejemati oskrbo, ki temelji na najsodobnejših odkritjih in ki se ne sme razlikovati glede na izvajalca ali kraj (Rodica & Starc, 2017).

Pri raziskovanju v zdravstveni negi gre za sistematično poizvedovanje zaupanja vrednih dokazov o stvareh, ki so pomembne za stroko. Raziskovanje je najboljši način za pridobivanje novega znanja in njegovo nenehno nadgradnjo. Namen raziskovanja je razrešitev problema v določeni situaciji ali prizadevanje za pridobitev novega znanja na podlagi različnih raziskovalnih metod (Polit & Beck, 2020). Raziskave v zdravstveni negi, ki temeljijo na dokazih, prispevajo k znanju in praksi ter izboljšanju pacientovih izidov. V slovenskih znanstvenih revijah so raziskave s področja zdravstvene nege predvsem opisne narave, strokovno slabo opisane in le tretjina je povezanih z intervencijami zdravstvene nege (Hvalič Touzery, 2016). Nadalje ena izmed raziskav ugotavlja, da so medicinske sestre v Sloveniji le 2 % svojega delovnega časa vključene v raziskovalno delo v zdravstveni negi (Skela-Savič & Kiger, 2015). Nkrumah, Atuhaire, Priebe, & Cumber (2018) navajajo, da praksa zdravstvene nege v primerjavi s sorodnimi disciplinami napreduje počasneje, saj so medicinske sestre, zaposlene v kliničnem okolju, le redko vključene v raziskovalno delo.

Vrednost raziskovanja v zdravstveni negi je v svetu prepoznana kot vedno večja potreba; zanj medicinske sestre kažejo vse večje zanimanje (Corchon, Watson, Arantzamendi, & Saracibar, 2010). V državah, kjer je prisotna tradicija izobraževanja na magistrskem in doktorskem nivoju, so se medicinske sestre uspele lažje uveljaviti kot raziskovalke s pomembnim prispevkom na znanstvenem področju ter pri oblikovanju politike, prav tako so bolj uspešne pri pridobivanju raziskovalnih sredstev (Chien, 2019). V Sloveniji je šele leta 2007 potekal prvi vpis na magistrski študij, leta 2016 pa na doktorski študij zdravstvene nege (Skela-Savič, 2012a). Tudi odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi je pomemben dejavnik, ki vpliva na njegov uspešen razvoj v kliničnem okolju (Strojan, 2012). Številni dejavniki lahko vplivajo na pričetek raziskovanja ali odpor do njega. Med dejavniki so pomembni: znanje in spoznanja, stališča, izkušnje, družbeni vplivi ter organizacijske značilnosti (Van Achterberg, Schoonhoven, & Grol, 2008). Karkos & Peters (2006)

v raziskavi ugotavljata, da je vključenost medicinskih sester v raziskovanje odvisna od naklonjenosti delovnega okolja, v katerem so zaposlene. Hvalič Touzery (2016) na osnovi pregleda literature navaja, da so pogoste raziskave, kjer ugotavljajo pozitiven odnos medicinskih sester do raziskovanja, a hkrati se pojavljajo številne ovire, ki raziskovanje otežujejo. Raziskovalni pristopi v neposredni praksi zdravstvene nege velikokrat naletijo na odpor, četudi so aplikativni, ker zahtevajo sistematičnost, trajnost in odgovornost, dokler traja raziskava. Nekatere raziskave kažejo, da so pozitivna prepričanja o raziskovanju povezana z delovnimi izkušnjami v zdravstveni negi, ne pa tudi s starostjo zaposlenih (Melnik, 2008), druge pa ugotavljajo, da imajo starejše medicinske sestre bolj odklonilen odnos do raziskovanja (Berthelsen & Hølge-Hazelton, 2014). Obstaja raziskava (Skela-Savič, Pesjak, & Lobe, 2015), ki dokazuje nasprotno, saj njeni rezultati kažejo, da imajo mlajše medicinske sestre kljub svežemu znanju o raziskovalnem delu bolj negativen odnos do raziskovanja v zdravstveni negi. Raziskovalno delo je temelj za razvoj vsake stroke, vendar sta razvoj teorije in prakse zdravstvene nege v veliki meri odvisna od izsledkov raziskovalnega dela (Holzemer & Portillo, 2009).

Pridobljena spoznanja je mogoče širiti na različne načine (Sigurðardóttir, 2013). V strokovni javnosti so objave člankov in strokovnih del posameznika pomemben način komuniciranja, saj smo zaposleni v zdravstveni negi odgovorni za posredovanje znanja svojim sodelavcem in širši javnosti z namenom dvigovanja kakovosti prakse, povečanja baze znanja, promocije poklica in izboljšanja izidov zdravstvene obravnave (Dornik & Mihelič-Zajec, 2016).

Namen in cilji

Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšna so stališča in odnos medicinskih sester do raziskovanja v klinični praksi. Cilj raziskave je s pomočjo vprašalnika preučiti ali identificirati dejavnike, ki vplivajo na izzive, s katerimi se medicinske sestre srečujejo pri izvajanju raziskovalnega dela, ter raziskati naklonjenost delovnega okolja do raziskovanja. Zato smo postavili naslednje hipoteze:

H1: Medicinske sestre izkazujejo pozitivna stališča in odnos do raziskovanja v zdravstveni negi.

H2: Naklonjenost delovnega okolja do raziskovanja vpliva na stališča ter odnos do raziskovanja med zaposlenimi medicinskimi sestrami.

H3: Izzivi in morebitne ovire, s katerimi se medicinske sestre srečujejo pri raziskovanju, vplivajo na njihova stališča in odnos do raziskovanja v klinični praksi.

H4: Obstajajo razlike v stališčih in odnosu do raziskovanja med medicinskimi sestrami glede na njihove demografske (spol, starost, dosežena izobrazba) in druge (delovna doba, delovno mesto,

možnost dostopa do knjižnice in/ali digitalne knjižnice) podatke.

Metode

V okviru raziskave je bila uporabljena opisna in eksplorativna neeksperimentalna metoda empiričnega raziskovanja.

Opis instrumenta

V raziskavi je bila uporabljena kvantitativna metodologija raziskovanja z metodo anketiranja. Spletni vprašalnik smo zasnovali na osnovi pregleda znanstvene in strokovne literature (Kerr, Woodruff, & Kelly, 2004; Corchon et al., 2010; Strojan, 2012). Vprašalnik je razdeljen na dva sklopa: skupno 56 vprašanj in trditev. Prvi sklop vprašalnika vključuje demografske podatke: spol, starost, dosežena izobrazba, delovna doba, delovno mesto, možnost dostopa do knjižnice in / ali digitalne knjižnice. V drugem sklopu vprašalnika se vprašanja in trditve nanašajo na stališča in odnos medicinskih sester do raziskovanja, na trditve o naklonjenosti delovnega okolja do raziskovanja in trditve, ki se navezujejo na izzive ter ovire, s katerimi se lahko medicinske

sestre srečujejo pri raziskovanju v kliničnem okolju. Anketiranci so 46 trditev drugega sklopa vprašalnika ocenjevali na podlagi petstopenjske Likertove lestvice, kjer izbor 1 pomeni »sploh se ne strinjam«, izbor 5 »povsem se strinjam«, vmesne ocene pa ustrezajo vmesni stopnji strinjanja. V vprašalniku je 14 trditev obratno kodiranih, pri čemer ocena 5 pomeni »sploh se ne strinjam« in ocena 1 »povsem se strinjam« (Józsa & Morgan, 2017). Predvideni čas izpolnjevanja vprašalnika je bil ocenjen na deset minut. Vrednost koeficienta Cronbach alfa znaša 0,846, kar kaže na dobro stopnjo zanesljivosti oziroma dobro notranjo konsistentnost vprašalnika (Field, 2013).

Opis vzorca

Anketiranje je potekalo na priložnostnem vzorcu medicinskih sester, ki so zaposlene v kliničnem okolju. Kot vključitvena merila smo upoštevali: (I) pridobljena najmanj visokošolska strokovna izobrazba in (II) zaposlenost v klinični praksi. V raziskavo so bile vključene tri bolnišnice (sekundarna zdravstvena dejavnost) in trije zdravstveni domovi (primarna zdravstvena dejavnost) na področju Republike Slovenije. Zaradi zagotavljanja anonimnosti anketirancev in sproščenosti pri odgovarjanju

Tabela 1: Demografske in druge značilnosti vzorca

Table 1: Demographic and other characteristics of the sample

<i>Spremenljivka / Variable</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Spol		
Moški	21	20,2
Ženski	83	79,8
Starostna skupina		
do 26 let	7	6,7
od 27 do 35 let	32	30,8
od 36 do 45 let	26	25,0
od 46 do 55 let	31	29,8
56 let in več	8	7,7
Raven zdravstvene dejavnosti		
Primarna	41	39,4
Sekundarna	63	60,6
Dolžina delovne dobe		
do 5 let	28	26,9
od 6 do 11 let	11	10,6
od 12 do 17 let	13	12,5
od 18 do 23 let	15	14,4
od 24 do 30 let	24	23,1
31 let in več	13	12,5
Izobrazba		
VI./1 stopnja: višješolski programi	26	25,0
VI./2 stopnja: visokošolski strokovni in univerzitetni programi	58	55,8
VII. stopnja: magisteriji stroke in/ali univerzitetni programi pred bolonjsko reformo	18	17,3
VIII/1. stopnja: magisterij znanosti	2	1,9

Legenda / Legend: n – število / number; % – odstotek / percentage

oziroma ocenjevanju trditev, povezanih z raziskovalno tematiko, so zdravstvene institucije izrazile željo, da njihovih imen ne navajamo. V raziskavi so sodelovale 104 osebe, zaposlene v zdravstveni negi, kar predstavlja 39 % odzivnost anketirancev. Sodelovalo je 21 moških in 83 žensk. Od tega jih je 41 zaposlenih na primarni ravni zdravstvene dejavnosti in 63 na sekundarni (Tabela 1). Upoštevali smo le tiste anketne vprašalnike, ki so bili v celoti izpolnjeni.

Zaradi zagotavljanja anonimnosti in neenakomerne porazdelitve izobrazbenih profilov anketirancev vse odgovore v nadaljevanju prikazujemo pod spremenljivko »medicinska sestra«.

Opis poteka raziskave in obdelave podatkov

Za izvedbo raziskave smo pridobili soglasja odgovornih oseb zdravstvenih zavodov, sodelujočih v raziskavi. Spletni vprašalnik, ki mu je bilo dodano pojasnilo o namenu in načinu izpolnjevanja, je bilo mogoče izpolniti v odprtokodni aplikaciji za spletno anketiranje – Ika.si od 9. septembra 2019 do 21. februarja 2020. Po tem datumu ni bilo več mogoče dostopati do spletne ankete. Pri izvedbi anketiranja smo za pomoč prosili pomočnike direktorja za področje zdravstvene nege in jim na elektronske naslove poslali enolični krajevni vir (ang. *Uniform Resource Locator* – URL) do spletnega vprašalnika. Kontaktno osebo smo prosili, da povezavo do vprašalnika pošlje na elektronske naslove zaposlenih medicinskih sester. Elektronsko sporočilo je bilo primerno oblikovano kot prošnja za sodelovanje z ustreznimi razlagi in pojasnili za izvedbo raziskave.

Podatki, ki so jih anketiranci posredovali z odgovarjanjem na vprašanja, so se zbrali v bazi podatkov na spletnem strežniku. V procesu zbiranja podatkov se je tako oblikovala podatkovna baza z odgovori anketirancev brez njihovih imen in priimkov ter elektronskih naslovov, s čimer je bila zagotovljena anonimnost. Varovanje osebnih podatkov je bilo zagotovljeno skladno z Uredbo (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (Uredba (EU) 2016/679, 2016).

Pridobljene podatke v celoti izpolnjenih anketnih

vprašalnikov smo pozneje uvozili v program IBM SPSS, verzija 25.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, ZDA). Uporabljene so naslednje statistične metode: deskriptivna statistika (frekvenca, minimum, maksimum, povprečje, standardni odklon) ter interferenčna statistika, in sicer linearna regresija, hi-kvadrat test ter zaradi nenormalne porazdelitve podatkov (Kolmogorov - Smirnov test, $p < 0,05$) Mann-Whitneyev U-test in Kruskal-Wallisov test. Upoštevana stopnja statistične značilnosti je 0,05.

Rezultati

Med anketiranimi medicinskimi sestrami je več takšnih, ki nimajo dostopa do knjižnice (65,5 %, $n = 38$), ne oddaljenega dostop do digitalne knjižnice (70,7 %, $n = 41$), uporabe primerne prostora za pisanje znanstvenih del (70,7 %, $n = 41$) in /ali možnosti uporabe računalnika za namene raziskovanja (63,8 %, $n = 37$).

Povprečna ocena celotnega vprašalnika na podlagi anketiranih medicinskih sester je dobra in nakazuje pozitivna stališča in odnos do raziskovanja v zdravstveni negi ($\bar{x} = 3,25$, $s = 0,407$, [95 % CI 3,17, 3,32]), kar pomeni, da se povprečne ocene s 5 % verjetnostjo tveganja nahajajo znotraj prej omenjenega intervala. V Tabeli 2 prikazujemo opisno statistiko posameznih podskupin vprašalnika kot tudi celotnega vprašalnika.

Rezultati na podlagi povprečja odgovorov kažejo (Tabela 2), da medicinske sestre izražajo minimalno pozitivna stališča in odnos do raziskovanja ($\bar{x} = 3,44$, $s = 0,411$). Med drugim iz posameznih trditev razberemo mnenje medicinskih sester, da je raziskovanje v zdravstveni negi nujno potrebno za nenehen napredek ($\bar{x} = 4,47$, $s = 0,681$) in da je raziskovanje izrednega pomena za klinično prakso ($\bar{x} = 4,35$, $s = 0,790$). V kliničnem okolju si medicinske sestre želijo, da so pogostejše seznanjene z rezultati in ugotovitvami različnih raziskav ($\bar{x} = 4,31$, $s = 0,754$) ter da imajo več časa za prebiranje strokovnih in znanstvenih člankov z njihovega področja dela ($\bar{x} = 4,19$, $s = 0,760$). Menijo, da bi morali imeti na oddelku, kjer delajo, možnost dostopa do različnih znanstvenih in strokovnih revij s področja zdravstvene nege ($\bar{x} = 4,19$, $s = 0,783$) ter možnost internetnega dostopa do podatkovnih baz, kot sta npr. CINAHL, PubMed itd. ($\bar{x} = 4,19$, $s = 0,736$).

Tabela 2: Opisne značilnosti in rezultati povprečnih vrednosti posameznih podskupin celotnega vprašalnika

Table 2: Descriptive characteristics and results of the average values of individual subgroups of the entire questionnaire

Podskupina / Subgroup	n	Min / Min	Maks / Max	$\bar{x}$	s
Stališča in odnos do raziskovanja	20	1	5	3,44	0,411
Naklonjenost delovnega okolja do raziskovanja	6	1	5	3,37	0,697
Izzivi in ovire pri raziskovanju	20	2	4	3,03	0,359
Celotni vprašalnik	46	1	5	3,25	0,407

Legenda / Legend: n – število / number; Min – minimum / minimum; Maks / Max – maksimum / maximum; $\bar{x}$ – povprečje / average; s – standardni odklon / standard deviation

Medicinske sestre cenijo raziskovalno delo, ki ga opravijo kolegi v zdravstveni negi ($\bar{x} = 4,52, s = 0,538$).

Medicinske sestre ocenjujejo, da so klinična okolja dokaj naklonjena raziskovanju v zdravstveni negi ($\bar{x} = 3,37, s = 0,697$). Nadalje so rezultati izračuna linearne regresije pokazali, da na stališča in odnos medicinskih sester do raziskovanja statistično značilno pozitivno vpliva naklonjenost delovnega okolja do raziskovanja ($F(1,56) = 28,497, p < 0,001, R^2 = 0,337$). Rezultati poleg tega kažejo, da so medicinske sestre, ki imajo dostop do knjižnice, oddaljenega dostopa do baze podatkov, primerne prostora za pisanje znanstvenih prispevkov in/ali možnost uporabe računalnika za namene raziskovanja, izkazovale bolj naklonjeno stališče do raziskovanja ($\bar{x} = 3,51, s = 0,476$) kot tiste, ki tega nimajo ($\bar{x} = 3,40, s = 0,373$), vendar med njimi ni opaziti statistično pomembnih razlik ($\chi^2 = 42,181, p = 0,087$).

Rezultati kažejo, da se medicinske sestre pri raziskovanju srečujejo z določenimi izzivi in ovirami

($\bar{x} = 3,03, s = 0,359$), rezultati linearne regresije pa, da izzivi in ovire, s katerimi se medicinske sestre srečujejo pri raziskovanju, statistično pomembno ne vplivajo na njihova stališča ter odnos do raziskovanja ($F(1,24) = 0,007, p = 0,932, R^2 = 0,000$). Anketiranci navajajo, da jih v kliničnem okolju pri raziskovanju ovirata pre zaposlenost z različnimi dejavnostmi zdravstvene nege ($\bar{x} = 4,17, s = 1,028$) in premalo časa ($\bar{x} = 4,04, s = 1,034$), da bi se posvetili raziskovalnem delu. Menijo, da je premalo osebja, ki bi v tem času poskrbelo za paciente ($\bar{x} = 4,22, s = 1,125$). Če bi imeli čas, namenjen izključno raziskovanju, bi se zagotovo bolj posvetili tej dejavnosti ($\bar{x} = 3,93, s = 1,006$).

V Tabeli 3 smo s pomočjo Mann-Whitneyevega U-testa ugotavljali statistično pomembne razlike pri stališčih in odnosu medicinskih sester do raziskovanja v klinični praksi v povezavi z njihovimi demografskimi in drugimi podatki.

Med medicinskimi sestrami (Tabela 3) ni opaziti statistično pomembnih razlik med spoloma ($p =$

Tabela 3: Ocena stališč ter odnosa medicinskih sester do raziskovanja glede na njihove demografske in druge podatke: Mann-Whitneyev U-test

Table 3: Assessment of attitudes and nurses' perspectives towards research according to their demographic and other data: Mann-Whitney U test

Spremenljivka / Variable	$\bar{x}$	s	U	p
Spol				
Moški	3,46	0,301	285,00	0,896
Ženski	3,48	0,263		
Raven zdravstvene dejavnosti				
Primarna	3,48	0,250	367,00	0,641
Sekundarna / Terciarna	3,48	0,285		

Legenda / Legend: $\bar{x}$ – povprečje / average; s – standardni odklon / standard deviation; U – U vrednost / U value; p – statistična značilnost / statistical significance

Tabela 4: Ocena stališč ter odnosa medicinskih sester do raziskovanja glede na njihove demografske in druge podatke: Kruskal-Wallisov test

Table 4: Assessment of attitudes and nurses' perspectives towards research according to their demographic and other data: Kruskal-Wallis test

Spremenljivka / Variable	$\bar{x}$	s	H	p
Starostne skupine				
do 26 let	3,13	0,601	1,755	0,781
od 27 do 35 let	3,43	0,362		
od 36 do 45 let	3,51	0,295		
od 46 do 55 let	3,57	0,209		
56 let in več	3,63	0,177		
Dolžina delovne dobe				
do 5 let	3,54	0,211	7,661	0,176
od 6 do 11 let	3,39	0,169		
od 12 do 17 let	3,29	0,318		
od 18 do 23 let	3,44	0,349		
od 24 do 30 let	3,55	0,358		
31 let in več	3,38	0,183		

Legenda / Legend: $\bar{x}$ – povprečje / average; s – standardni odklon / standard deviation; H – H vrednost / value; p – statistična značilnost / statistical significance

0,896) ali nivojem zdravstvene dejavnosti ($p = 0,641$) v povezavi s stališči in odnosom do raziskovanja. Povprečne vrednosti odgovorov sicer kažejo, da so ženske ($\bar{x} = 3,48$, $s = 0,263$) navedenemu bolj naklonjene v primerjavi z moškimi ($\bar{x} = 3,46$, $s = 0,301$), vendar med njimi ni statistično pomembnih razlik ($p = 0,896$). Zaposleni na primarni in na sekundarni ravni zdravstvene dejavnosti so stališča in odnos do raziskovanja ocenili enako ($\bar{x} = 3,48$).

V Tabeli 4 smo s pomočjo Kruskal-Wallisovega testa primerjali starostne skupine in dolžino delovne dobe. Ugotavljali smo, med katerimi skupinami se pojavljajo statistično pomembne razlike pri oceni stališč in odnosa do raziskovanja v klinični praksi.

Rezultati kažejo (Tabela 4), da anketiranci, stari 56 let in več, ter tisti, ki imajo od 24 do 30 let delovne dobe, stališča in odnos do raziskovanja ocenjujejo višje kot ostali v raziskavi, vendar med skupinama nismo ugotovili statistično pomembnih razlik ($p = 0,781$, $p = 0,176$).

Diskusija

Zaposleni v zdravstveni negi izoblikujejo v klinični praksi poleg strokovnega dela tudi stališča in odnos do raziskovanja (Jhangiani, Tarry, & Stangor, 2014). Namen raziskave je bil ugotoviti stališča in odnos medicinskih sester do znanstveno-raziskovalnega dela v klinični praksi ter raziskati, ali se pri raziskovanju srečujejo z določenimi ovirami oziroma izzivi. Prav tako smo primerjali, ali med njimi obstajajo razlike glede na demografske in druge podatke.

Stališča medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi predstavljajo pomembno spremenljivko, ki vpliva na uspešen razvoj znanstveno-raziskovalnega dela v klinični praksi (Strojan, 2012). V raziskavi smo v prvi hipotezi domnevali, da medicinske sestre izkazujejo pozitivna stališča in odnos do raziskovanja v zdravstveni negi. Hipotezo 1 smo potrdili. V podobnih raziskavah so ugotovili (Hofmeister, 2007; Nilsson Kajermo, Alinaghizadeh, Falk, Wändell, & Törnkvist, 2014), da medicinske sestre izkazujejo pretežno pozitivna stališča do raziskovanja. Pozitivna stališča in odnos medicinskih sester do raziskovanja je pokazala tudi raziskava avtorja Strojana (2012), ki je bila opravljena v eni od slovenskih bolnišnic na terciarni ravni zdravstvene dejavnosti. Podobno ugotavlja tudi Kovačević (2017), ki navaja blago pozitivno naklonjena stališča do raziskovanja med medicinskimi sestrami, zaposlenimi v enem od kliničnih centrov na Hrvaškem. Nekateri raziskovalci navajajo, da izobrazba vpliva na stališča in odnos do raziskovanja v zdravstveni negi (Karkos & Peters, 2006; Skela-Savič, 2012b; Dobnik & Lorber, 2014). Raziskovanje stališč je kompleksno, saj so odvisna od vedenja, prepričanj in odnosa medicinskih sester. Vplivi, kot so dosedanje izkušnje, organizacijska kultura in ne nazadnje tudi klinično okolje, predstavljajo pomemben faktor pri

izoblikovanju osebnih prepričanj in stališč (Jhangiani et al., 2014; Cherry, 2018).

V literaturi se kaže pozitiven odnos medicinskih sester do raziskovanja, vendar se hkrati opozarja na številne ovire. Za razvoj raziskovanja v zdravstveni negi je potrebno pozitivno delovno okolje, ki spodbuja vključevanje v raziskovanje, ga ceni in podpira, omogoča čas in vire zanj, ustvarja raziskovalno vzdušje in je odprto za spremembe. Za tovrstno okolje so značilni raziskovalna uspešnost, pozitivni medsebojni odnosi, netekmovalnost ter učinkoviti raziskovalni procesi in redno izobraževanje s področja omenjene dejavnosti (Hvalič Touzery, 2016). Delovno okolje lahko na različne načine vpliva na stališča in odnos medicinskih sester do znanstveno-raziskovalnega dela. Negativno delovno okolje lahko v praksi predstavlja oviro ali odpor do raziskovanja (Alatawi et al., 2020). Karkos & Peters (2006) v raziskavi ugotavljata, da je vključenost medicinskih sester v raziskovanje odvisna od naklonjenosti delovnega okolja, v katerem so zaposlene. V raziskavi smo ugotovili, da obstaja razlika med stališči in odnosom do raziskovanja anketirancev glede na njihovo možnost uporabe primerne prostora za pisanje znanstvenih del. Anketiranci, ki so v delovnem okolju imeli omogočena fizična sredstva za namen raziskovanja, so izkazovali večjo naklonjenost do raziskovanja kot anketiranci, ki tega niso imeli. Da na vključenost v znanstveno-raziskovalno delo v klinični praksi vpliva delovno okolje zaposlenega, se strinjajo tudi nekateri drugi raziskovalci (Montano, Carretero, Entrecanales, & Pozuelo, 2010; Akerjordet, Lode, & Severinsson, 2012; Björkström, Johansson, & Athlin, 2014), saj v svojih raziskavah navajajo ugotovitve, ki kažejo prednost organizacij, ki so na področju raziskovanja bolj razvite in nudijo zaposlenim več sredstev, namenjenih tej dejavnosti. Pri drugi hipotezi smo predpostavili, da naklonjenost delovnega okolja vpliva na stališča in odnos do raziskovanja zaposlenih medicinskih sester. Rezultati izračuna linearne regresije so pokazali, da na stališča in odnos medicinskih sester do raziskovanja statistično značilno pozitivno vpliva naklonjenost delovnega okolja do raziskovanja, zato smo drugo hipotezo potrdili.

Raziskovalno delo in praksa zdravstvene nege, utemeljena na dokazih, povečujeta kakovost in zanesljivost zdravstvene obravnave, izboljšujeta izide in zmanjšujeta variiranje v zdravstveni obravnavi in stroških. Kljub navedenim koristim pa praksa, utemeljena na dokazih, in znanstveno-raziskovalno delo nista razširjen standard dela v klinični praksi zdravstvene nege (Skela-Savič, 2015). Krajnc & Kadivec (2019) v raziskavi, v kateri je sodelovalo 110 medicinskih sester na primarni in terciarni zdravstveni dejavnosti, ugotavljata, da največjo oviro pri raziskovanju predstavlja pomanjkanje znanja in časa. Po njunih podatkih se medicinske sestre ne vključujejo v raziskovanje tudi zaradi pomanjkanja

podpore sodelavcev. Do podobnih rezultatov so prišli tudi nekateri drugi raziskovalci (Nkrumah et al., 2018), ki so ugotovili, da je poleg ostalih ovir, s katerimi se srečujejo zaposleni pri raziskovanju v zdravstveni negi, vsem skupna in največja ovira pomanjkanje časa. V raziskavi so anketiranci izpostavili, da so prezaposleni z aktivnostmi zdravstvene nege in drugimi delovnimi nalogami ter da nimajo dovolj časa, da bi uspeli v delovnem času še raziskovati. Vendar menijo, da bi raziskovali, če bi imeli čas, namenjen zgolj temu. Rezultati so pokazali, da se anketiranci v svojem delovnem okolju srečujejo z raznimi izzivi in ovirami pri znanstveno-raziskovalnem delu. Glede na dejavnike, ki jih opisujeta Bonner & Sando (2008) in ki negativno vplivajo na odnos ter vključenost v raziskovalno delo, opazimo, da med našimi anketiranci pred individualnimi osebnimi dejavniki, kot so prepričanja o raziskovanju, sodelovanje pri raziskovalnih aktivnostih, motiviranost, izobrazba in drugi socialno-ekonomski dejavniki, prevladujejo predvsem organizacijski dejavniki, kot so pomanjkanje časa, premalo osebja, premalo podpore s strani vodje in težave pri implementiranju novih idej. Med negativnimi individualnimi dejavniki v raziskavi prevladuje mnenje, da so anketiranci premalo motivirani za raziskovanje. Nekateri raziskovalci navajajo, da je prav motivacija pomemben dejavnik, ki vpliva na vključenost medicinskih sester v raziskovanje (Chang, Jones, & Russell, 2013; Nkrumah et al., 2018). Kljub omenjenim organizacijskim in individualnim oviram so rezultati raziskave pokazali, da izzivi in ovire, s katerimi se medicinske sestre srečujejo pri raziskovanju, ne vplivajo na njihova stališča ter odnos do raziskovanja. Zato hipotezo 3 zavrnilo.

V raziskavi nismo ugotovili pomembnih razlik med anketiranci glede na spol, dolžino delovne dobe in starostno skupino, kot to ugotavlja Kovačević (2017), ki navaja, da obstajajo statistično pomembne razlike v stališčih do raziskovanja v povezavi s starostjo. Karkos & Peters (2006) sta ugotovila podobno kot v naši raziskavi, da dolžina delovne dobe nima statistično pomembnega vpliva na stališča in odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi. Predpostavljali smo, da obstajajo razlike v stališčih in odnosu do raziskovanja med medicinskimi sestrami glede na njihove demografske (spol, starost, dosežena izobrazba) in druge (delovna doba, delovno mesto, možnost dostopa do knjižnice in / ali digitalne knjižnice) podatke, zato hipoteze 4 ne moremo potrditi.

Raziskovalno delo in uporaba raziskav v klinični praksi sta pomembna dejavnika pri vzpostavljanju in vzdrževanju visokih standardov zdravstvene nege (Poreddi, Reddy, Thimmaiah, & Bada Math, 2015). Zaželeno je, da bi medicinske sestre izvajale ali sodelovale v raziskavah ter si prizadevale za prenos in uporabo dokazov v klinično prakso zdravstvene nege. Pomembno je prepoznati izzive in ovire, s

katerimi se zaposleni v zdravstveni negi srečujejo pri raziskovanju, ter se soočiti z njimi in jih poskusiti odpraviti, da bi ustvarili pogoje, ki podpirajo in spodbujajo raziskovanje v klinični praksi in dejavnosti zdravstvene nege, utemeljene na dokazih (Hofmeister, 2007).

Ker je v raziskavi sodelovalo le šest zdravstvenih zavodov v Sloveniji, rezultatov ne moremo posploševati na celotno populacijo medicinskih sester ali zdravstvenih zavodov po državi. V nadaljnje raziskave bi bilo smiselno vključiti več zdravstvenih zavodov, da bi bil vzorec reprezentativen. V času zbiranja dovoljenj za izvedbo postopka našega raziskovanja smo se v zavodih srečali z različnimi praksami in postopki pridobitve. Med pridobivanjem dovoljenj za izvedbo raziskovanja smo se soočili s kompleksnimi in zamudnimi praksami odobritve, kar po našem mnenju otežuje možnost kliničnega raziskovanja v Sloveniji. Kljub temu da je na podlagi koeficienta Cronbach alfa vprašalnik izkazoval dobro stopnjo zanesljivosti, bi bilo treba za nadaljnjo rabo vprašalnika v prihodnje opraviti psihometrično validacijo vprašalnika.

Zaključek

Znanstvena podlaga zdravstvene nege je osnova za kakovost, zanesljivost, učinkovitost ter ugled v družbi. Pomembno je, da se stroka zdravstvene nege neprestano razvija in odkriva nova znanstvena spoznanja, ki so predvsem aplikativne narave. Zaposleni v zdravstveni negi morajo na klinično relevantne probleme odgovarjati z intervencijami, ki temeljijo na znanstvenih dokazih. Pozitivna naravnost delovnega okolja do raziskovanja pripomore k večji naklonjenosti zaposlenih do znanstveno-raziskovalnega dela.

Rezultati raziskave so lahko uporabljeni pri nadaljnjih raziskavah na področju zdravstvene nege. Pomembni so tako za nosilce kot izvajalce znanstveno-raziskovalne dejavnosti, prav tako pa tudi za druge dejavne člane, ki sodelujejo v zdravstvenem timu.

Nasprotje interesov / Conflict of interest

Avtorji izjavljajo, da ni nasprotja interesov. / The authors declare that no conflicts of interest exist.

Financiranje / Funding

Raziskava ni bila finančno podprta. / The study received no funding.

Etika raziskovanja / Ethical approval

Raziskava je pripravljena v skladu z načeli Helsinško-Tokijske deklaracije (World Medical Association, 2013) in v skladu s Kodeksom etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije (2014). / The study was conducted

in accordance with the Helsinki-Tokyo Declaration (World Medical Association, 2013) and the Code of Ethics for Nurses and Nurse Assistants of Slovenia (2014).

Prispevek avtorjev / Author contributions

Avtorja sta sodelovala pri idejnem načrtovanju, pri pisanju metodologije in interpretaciji podatkov. Prvi avtor je izvedel raziskavo in opravil statistično analizo podatkov. Zadnja avtorica je opravila kritično revizijo prispevka. Avtorja sta prebrala in odobrila končni prispevek. / The authors were involved in conceptual planning, writing of the methodology and data interpretation. The first author conducted the research and performed statistical analysis of the data. The final author performed a critical review of the paper. Both authors read and approved the final version of the paper.

Literatura

- Akerjordet, K., Lode, K., & Severinsson, E. (2012). Clinical nurses' research capacity in a Norwegian university hospital: Part 2. *Journal of Nursing Management*, 20(6), 824–832. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2012.01473.x>
- Alatawi, M., Aljuhani, E., Alsufiany, F., Aleid, K., Rawah, R., Aljanabi, S., & Banakhar, M. (2020). Barriers of implementing evidence-based practice in nursing profession: A literature review. *American Journal of Nursing Science*, 9(1), 35–42. <https://doi.org/10.11648/j.ajns.20200901.16>
- Berthelsen, C. B., & Hølge-Hazelton, B. (2014). Orthopaedic nurses' attitudes towards clinical nursing research: A cross-sectional survey. *International Journal of Orthopaedic and Trauma Nursing*, 19(2), 74–84. <https://doi.org/10.1016/j.ijotn.2014.10.004> PMID:25846220
- Björkström, M. E., Johansson, I. S., & Athlin, E. E. (2014). An attempt to improve nurses' interest in and use of research in clinical practice by means of network support to 'facilitator nurses'. *Journal of Nursing Education and Practice*, 4(3), 58. <https://doi.org/10.5430/jnep.v4n3p58>
- Bonner, A., & Sando, J. (2008). Examining the knowledge, attitude and use of research by nurses. *Journal of Nursing Management*, 16(3), 334–343. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2007.00808.x>
- Chang, H. C., Jones, M. K., & Russell, C. (2013). Exploring attitudes and barriers toward the use of evidence-based nursing among nurse managers in Taiwanese residential aged care facilities. *Journal of Gerontological Nursing*, 39(2), 36–42. <https://doi.org/10.3928/00989134-20130110-02>
- Cherry, K. (2018, February 20). *Attitudes and Behavior in Psychology*. Retrieved December 19, 2020 from <https://www.verywellmind.com/attitudes-how-they-form-change-shape-behavior-2795897>
- Chien, L. Y. (2019). Evidence-based practice and nursing research. *The Journal of Nursing Research*, 27(4), Article 29. <https://doi.org/10.1097/jnr.0000000000000346> PMID:PMC664109; PMID:31313747
- Corchon, S., Watson, R., Arantzamendi, M., & Saracíbar, M. (2010). Design and validation of an instrument to measure nursing research culture: The nursing research questionnaire. *Journal of Clinical Nursing*, 19(2), 217–226. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2009.03049.x> PMID:20500259
- Dobnik, M., & Lorber, M. (2014). Pomen znanja in raziskovanja v zdravstveni negi. In: M. Pajnikihar, A. Habjanič, M. Lorber, V. Gönc, K. Čuček-Trifkovič, J. Nerat ... B. Kegl (Eds.), *Z znanjem do zdravja in razvoja v 21. stoletju: zbornik predavanj/mednarodna konferenca, Maribor, 19. junij 2014*. (pp. 85–90). Maribor: Fakulteta za zdravstvene vede. Retrieved January 23, 2020 from https://www.fzv.um.si/sites/default/files/2016/Zbornik_MK-19.6.2014.pdf
- Dornik, E. (2013). *Informacijska podpora raziskovanju in klinični praksi v zdravstveni negi* (doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Dornik, E., & Mihelič-Zajec, A. (2016). Slovenian nursing review facing contemporary publishing challenges. *Obzornik zdravstvene nege*, 50(4), 256–263. <https://doi.org/10.14528/snr.2016.50.4.140>
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. Los Angeles: Sage, 62–80. Retrieved April 19, 2021 from https://books.google.si/books?id=c0Wk9IuBmAoC&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Grbec, V. (2012). Iz preteklosti v prihodnost - pogumno z raziskovalnim delom. In T. Štemberger Kolnik, S. Majcen Dvoršak, D. Klemenc, J. Ramšak-Pajk, I. Trobec, & Nacionalni center za strokovni, karierni in osebnostni razvoj medicinskih sester in babic (Eds.), *Z dokazi v praksi: zbornik predavanj z recenzijo/13. simpozij zdravstvene in babiške nege, Ljubljana, 9. maj 2012*. (pp. 11–15). Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije Nacionalni center za strokovni, karierni in osebnostni razvoj medicinskih sester in babic. Retrieved April 20, 2021 from http://www.zbornica-zveza.si/sites/default/files/publication_attachments/13_simpozij_zdravstvene_in_babiske_nege_-_z_dokazi_v_prakso.pdf
- Hofmeister, N. (2007). *Attitudes of nurses toward research* (magistrsko delo). Kirkhof College Of Nursing, Grand Valley State University.

- Holzemer, W. L., & Portillo, C. J. (2009). Theory and nursing science. In W. L. Holzemer (Eds.), *Improving Health through Nursing Research*. (pp. 26–27) Newark: Wiley-Blackwell. Retrieved April 20, 2021 from https://books.google.si/books?id=WxhjZW1x_1oC&printsec=frontcover&hl=sl&source=gs_bse_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Hvalič Touzery, S. (2016, June 28). *O raziskovanju v zdravstveni negi in njegovi povezanosti s kliničnim okoljem*. Retrieved April 20, 2021 from <https://www.fzab.si/blog/2016/06/28/o-raziskovanju-v-zdravstveni-negi-in-njegovi-povezanosti-s-klinicnim-okoljem/>
- Jhangiani, R., Tarry, H., & Stangor, C. (2014). *Principles of Social Psychology* (1st ed., pp. 82–93). British Columbia Victoria: BCcampus. Retrieved April 20, 2021 from: <https://opentextbc.ca/socialpsychology/>
- Józsa, K., & Morgan, G. A. (2017). Reversed items in likert scales: Filtering out invalid responders. *Journal of Psychological and Educational Research*, 25(1), 7–25. Retrieved April 19, 2021 from https://fac.ksu.edu.sa/sites/default/files/likert2_0.pdf
- Karkos, B., & Peters, K. (2006). A magnet community hospital: Fewer barriers to nursing research utilization. *The Journal of Nursing Administration*, 36(7), 377–382. <https://doi.org/10.1097/00005110-200607000-00011>
- Kerr, D., Woodruff, I., & Kelly, A. M. (2004). Clinical nursing research: Nurses' attitudes and activity. *Collegian*, 11(2), 17–21. [https://doi.org/10.1016/S1322-7696\(08\)60450-3](https://doi.org/10.1016/S1322-7696(08)60450-3)
- Kodeks etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije in Kodeks etike za babice Slovenije*. (2014). Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije
- Kovačević, A. (2017). *Stavovi medicinskih sestara prema istraživanju u sestrinstvu* (magistrsko delo). Josip Juraj Strossmayer University, Faculty of Medicine, Osijek.
- Krajnc, F., & Kadivec, S. (2019). Odnos diplomiranih medicinskih sester, zaposlenih v zdravstveni dejavnosti na primarni in terciarni ravni, do raziskovanja v zdravstveni negi. *Obzornik zdravstvene nege*, 53(4), 300–308. <https://doi.org/10.14528/snr.2019.53.4.2971>
- Melnyk, B. M., Fineout-Overholt, E., & Mays, M. Z. (2008). The evidence-based practice beliefs and implementation scales: Psychometric properties of two new instruments. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 5(4), 208–216. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6787.2008.00126.x>
- Montano, B. S. J., Carretero, R. G., Entrecanales, M. V., & Pozuelo, P. M. (2010). Integrating the hospital library with patient care, teaching and research: Model and Web 2.0 tools to create a social and collaborative community of clinical research in a hospital setting. *Health Information and Libraries Journal*, 27(3), 217–226. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2010.00893.x>
- Nilsson Kajermo, K., Alinaghizadeh, H., Falk, U., Wändell, P., & Törnkvist, L. (2014). Psychometric evaluation of a questionnaire and primary healthcare nurses' attitudes towards research and use of research findings. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 28(1), 173–185. <https://doi.org/10.1111/scs.12037>
- Nkrumah, I., Atuhaire, C., Priebe, G., & Cumber, S. N. (2018). Barriers for nurses' participation in and utilisation of clinical research in three hospitals within the Kumasi Metropolis, Ghana. *The Pan African Medical Journal*, 30(24), 2–5. <https://doi.org/10.11604/pamj.2018.30.24.15230>
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2020). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practise* (11th ed.). Wolters Kluwer Health.
- Poreddi, V., Reddy, P. D., Thimmaiah, R., & Bada Math, S. (2015). Nurses attitudes and perceptions of nursing research: An Indian perspective. *Asian Journal of Nursing Research and Education*, 4(1), 509–513. Retrieved April 20, 2021 from https://www.researchgate.net/publication/271839515_Nurses_Attitudes_and_Perceptions_of_Nursing_Research_An_Indian_Perspective
- Rodica, B., & Starc, J. (2017). Vpliv raziskovanja medicinskih sester na dvig kakovosti zdravstvene nege. In N. Kregar Velikonja (Eds.), *Celostna obravnava pacienta: zbornik prispevkov/mednarodna znanstvena konferenca, Novo mesto, 10. november 2016* (pp. 417–427). Novo mesto: Fakulteta za zdravstvene vede. Retrieved April 20, 2021 from: https://fzv.uni-nm.si/uploads/custom/FZV%20simpozij%202015/zbornik_prispevkov_fzv_konferenca_2017.pdf
- Sigurðardóttir K. Á. (2013). The importance of research in nursing: International collaboration in research. In M. Pajnkihar & M. Lorber (Eds.), *Zbornik predavanj, Mednarodna konferenca Z znanjem do razvoja in zdravja, Maribor: 14.-16. maj 2013* (pp. 47–50). Maribor: Fakulteta za zdravstvene vede. Retrieved April 20, 2021 from <https://www.fzv.um.si/sites/default/files/2016/MednarodnaKonferencaFZVUM.pdf>
- Skela-Savič, B. (2012a). Pomen raziskovanja in na dokazih temelječega delovanja za razvoj zdravstvene nege. In T. Štemberger Kolnik, S. Majcen Dvoršak, & D. Klemenc (Eds.), *Z dokazi v prakso: zbornik predavanj z recenzijo/13. simpozij zdravstvene in babiške nege, Ljubljana, 9. maj 2012* (pp. 21–32). Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Nacionalni center za strokovni, karierni in osebnostni razvoj medicinskih sester in babic. Retrieved April 20, 2021 from https://www.zbornica-zveza.si/sites/default/files/publication_attachments/13._simpozij_zdravstvene_in_babiske_nege_-_z_dokazi_v_prakso.pdf
- Skela-Savič, B. (2012b). Doktorski študij zdravstvene nege v Sloveniji: pričakovanja in realnost. In B. Skela-Savič, S. Hvalič Touzery, K. Skinder Savič, & J. Zurc (Eds.), *Kakovostna zdravstvena obravnava skozi izobraževanje, raziskovanje in multiprofesionalno povezovanje: prispevek k zdravju posameznika in družbe: zbornik predavanj z recenzijo/5. mednarodna znanstvena konferenca, Ljubljana, 7.-8. junij 2012* (pp. 67–76). Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego. Retrieved April 20, 2021 from [https://www.fzab.si/uploads/file/5_MZK_2012\(1\).pdf](https://www.fzab.si/uploads/file/5_MZK_2012(1).pdf)

Skela-Savič, B. (2015, November 10). *V čem se na dokazih podprta zdravstvena nega razlikuje od na dokazih podprte medicine*. Retrieved April 20, 2021 from <https://www.fzab.si/blog/2015/11/10/v-cem-se-na-dokazih-podprta-zdravstvena-nega-razlikuje-od-na-dokazih-podprte-medicine/>

Skela-Savič, B., & Kiger, A. (2015). Self-assessment of clinical nurse mentors as dimensions of professional development and the capability of developing ethical values at nursing students: A correlational research study. *Nurse Education Today*, 35(10), 1044–1051. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.04.003>

Skela-Savič, B., Pesjak, K., & Lobe, B., (2015). Prepričanja in uporaba na dokazih podprte prakse med diplomiranimi medicinskimi sestrami v Slovenskih bolnišnicah: preliminarni rezultati. In B. Skela-Savič & S. Hvalič Touzery (Eds.), 8. mednarodna znanstvena konferenca: zdravstvene stroke in njihov odziv na zdravstvene potrebe družbe: na dokazih podprto in usklajeno delovanje. Bled, 11. in 12. junij 2015 (pp. 24–35). Jesenice: Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin.

Strojan, N. (2012). Odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi. *Obzornik zdravstvene nege*, 46(1), 47–55. Retrieved April 20, 2021 from <https://obzornik.zbornica-zveza.si/index.php/ObzorZdravNeg/article/view/2867>

Uredba (EU) 2016/679. (2016). Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (Besedilo velja za EGP). Retrieved August 10, 2021, from <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/slv>

Van Achterberg, T., Schoonhoven, L., & Grol, R. (2008). Nursing implementation science: How evidence-based nursing requires evidence-based implementation. *Journal of Nursing Scholarship*, 40(4), 302–310. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2008.00243.x>

World Medical Association. (2013). World Medical Association Declaration of Helsinki: Ethical principles for medical research involving human subjects. *Journal of the American Medical Association*, 310(20), 2191–2194. <https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053> PMID:24141714

Citirajte kot / Cite as:

Zaluberšek, J., & Ličen, S. (2021). Odnos in stališča medicinskih sester do raziskovanja v klinični praksi zdravstvene nege: kvantitativna opisna raziskava. *Obzornik zdravstvene nege*, 55(3), 148–157. <https://doi.org/10.14528/snr.2021.55.3.3074>